

พลวัตประเพณีสงกรานต์บวมาศ ตำบลบวมาศ อำเภอบรบือ
จังหวัดมหาสารคาม
**The Dynamics of Tradition KuBuaMat AbIution, Bua Matsub-
District, Borabue District Mahasarakham Province**

พระพรทอง แก้วทองมี¹
ฉลอง พันธุ์จันทร์² และ วีระพงษ์ มีไธสง³
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
**Phraethong Kaeothongmee¹
Chalong Phanchan² and Theerapong Meethaisong³**
Mahasarakham University, Thailand
Corresponding Author, Email: Phraethong.ktm@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพลวัตประเพณีสงกรานต์บวมาศ ตำบลบวมาศ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีดำเนินการวิจัยโดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลภาคสนาม แบบสัมภาษณ์การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 35 รูป/คน รวมถึงการสังเกตประเพณีสงกรานต์บวมาศ ผลการวิจัยพบว่าพลวัตประเพณีสงกรานต์บวมาศตามคติแบบเดิมจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ตรงกับวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 ซึ่งสัมพันธ์กับบุญสงกรานต์ตามฮีตสิบสองของชาวอีสาน ชุมชนบริเวณรอบบวมาศต่างมารวมกันที่บวมาศ เพื่อประกอบพิธีโดยมีองค์ประกอบที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น ซึ่งมีผู้นำ คือ มัคคทายก ต่อมาเมื่อมีหน่วยงานภายนอกอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดงานประเพณีสงกรานต์บวมาศ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยเฉพาะรูปแบบกิจกรรมที่มีหลากหลายมากขึ้น โดยเฉพาะ

* วันที่รับบทความ: 7 มกราคม 2562; วันแก้ไขบทความ 13 มีนาคม 2562; วันตอบรับบทความ: 31 มีนาคม 2562
Received: January 7, 2019; Revised: March 13, 2019; Accepted: March 31, 2019

ในปี พ.ศ. 2544 เริ่มมีการบวงสรวง พระสงฆ์เจริญพุทธมนต์ รำบวงสรวง จุดบั้งไฟเสี่ยงทาย บูชาเทวรูป และมีมหรสพตลอดคืน ร่วมทั้งการทำบุญตักบาตรในตอนเช้า ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงประเพณีบวงสรวงที่ถูกปรับให้สอดคล้องกับวิถีความเชื่อและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปของชุมชนเป็นอย่างมาก

คำสำคัญ: พลวัต; ประเพณีสงกรานต์; ภูบ๋วมาศ

Abstract

This research was aimed at studying the dynamics of tradition ku Bua Mat abIution, Bua Mat district, Borabue district, Mahasarakham Province. This is a qualitative research. The research method was based on documentary and field data by using in-depth interview with 35 samples, including the observation of tradition ku Bua Mat abIution.

The results showed that the dynamics of tradition ku Bua Mat abIution is, according to traditional beliefs, be held regularly every year, on the 15th Lunar month, which is related to the water festival of the 12 traditions of Isan. The surrounding communities of Ku Bua Mat come together at Ku Bua Mat for ceremonies with locally-made ceremonies led by local ritual leader. Later, when there are other outside agencies that took part in the traditional abIution ku Bua Mat. It makes a change from the original form. Especially, the more various forms of activity in the year 2001. There are worships, Buddhist chanting, sacrificial dance, Fir-balls for prediction, gods-idol worship, and there are entertainments throughout the night including the offerings to the monk at the morning. It reflects the change in traditional worship that is adapted to the changing way of life and belief of the community.

Keywords: Dynamic; Tradition of KuabIution; Ku Bua Mat

บทนำ

การที่มนุษย์อยู่รวมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อนอาศัยซึ่งกันและกันย่อมเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นการสร้างระบบกลไก หรือรูปแบบทางสังคมขนบธรรมเนียม ประเพณีมีครอบครัวและการปกครอง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมจะนำไปสู่วัฒนธรรมของคนแต่ละกลุ่มแต่ละพื้นที่ต่างกันออกไปมีวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นเองหรือสร้างขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการปรับตัวเองเข้ากับสภาพสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่นที่ตั้งหลักแหล่งที่

อยู่อาศัยและการทำมาหากินตามสภาพแวดล้อมนั้น ในส่วนของสภาพสิ่งแวดล้อมจึงมีผลทำให้วัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นไม่เหมือนกันและมีความเป็นมาของชาติพันธุ์ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมประเพณีที่แตกต่างกันจึงทำให้การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองและการบริหารอาจมีคนกลุ่มใหม่จะเข้ามาครองอำนาจส่งผลต่อสังคมการเมืองเศรษฐกิจจะเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมเป็นผลมาจากความเชื่อของแต่ละพื้นที่ซึ่งเกิดจากการนำวัฒนธรรมเข้ามาเพื่อสร้างวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับพื้นที่ในสังคมตนเอง พัฒนาการความเชื่อเรื่องปรางค์กู่ โดยเริ่มมาจากการเปลี่ยนแปลงความเชื่อไปตามกระบวนการทางสังคมเพื่อให้มีความเชื่อถือมากขึ้นความเชื่อเรื่องปรางค์กู่มีตัวแปรที่สำคัญของการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของกระบวนการจัดการปรางค์กู่ (Kanchana Kaewthep, 1999 : 28-29) เพื่อให้เป็นส่วนหนึ่งของคนในชุมชนรู้สึกหวงแหนดูแลรักษาให้เกิดเป็นความเชื่อมั่นศรัทธาการยอมรับของคนในสังคมการเข้ามามีส่วนสำคัญต่อวิถีชีวิตในการดำเนินชีวิตของผู้คนที่อาศัยอยู่บริเวณรอบๆ ถือว่าปรางค์กู่เป็นโบราณสถานที่มีความสำคัญของคนในเขตภาคอีสานมีการขุดค้นพบในหลายพื้นที่แสดงถึงความสำคัญด้านประวัติศาสตร์ ปรางค์กู่บางแห่งมีอายุตั้งแต่ปลายสมัยทวารวดีถึงช่วงต้นที่ได้รับอิทธิพลมาจากขอมในช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ 16-18 ถือเป็นการสืบทอดของชาวอีสานไว้ให้ลูกหลานผ่านมาแล้วหลายชั่วอายุคน

การกระจายปราสาทหินขนาดต่าง ๆ ตามเส้นทางสองฝั่งแม่น้ำมูลทางบุรีรัมย์เข้าสู่ทุ่งกุลาร้องไห้จนถึงลำน้ำชีมีโบราณสถานคู่ต่าง ๆ ที่เป็นศาสนสถานแบบขอมยุคพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ที่เป็นแหล่งโบราณสถานที่สำคัญมีอายุยาวนานหลายร้อยปีสืบทอดมาตั้งแต่ยุคสมัยอาณาจักรทวารวดีเป็นซากโบราณวัตถุทางพุทธศาสนาได้รับอิทธิพลจากอินเดียในสมัยคุปตะตอนปลายจนถึงสมัยปัลลวะได้รับอิทธิพลผ่านทางอาณาจักรพุกามซึ่งใกล้เคียงกับสมัยทวารวดี (Suchit Wongthet, 2012 : 54-58) จากนั้นได้กระจายลงมาชุมชนบ้านกู่กาสิงห์ จังหวัดร้อยเอ็ด ลักษณะปราสาทหินสมัยขอมกู่เป็นโบราณสถานที่เป็นปราสาทหินที่มีวัฒนธรรมคุณค่าของชาวอีสานด้วยความเชื่อพื้นที่โบราณสถานมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ปกปักรักษาคุ้มครองที่ชุมชนยึดถือปฏิบัติบูชาตามวิถีประเพณีสงฆ์ (Washiraporn Wannachot, 2016 : 1-16) การกระจายปราสาทหินมีความเป็นมาที่ยาวนานและสามารถสืบค้นได้จากแหล่งอีสานตอนล่างมาจนถึงอีสานตอนกลางในเขตจังหวัดมหาสารคามเป็นที่ตั้งทางฝั่งแม่น้ำชี ซึ่งมีวัฒนธรรมที่ให้เห็นอยู่ในปัจจุบันมีโบราณสถานทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เช่น พระธาตุนาดูนกู่สันตรัตน์

พระพุทธรูปยืนมงคลพระพุทธรูปเมืองกุ้งบ้านแดง กุ้งบ้านเขวและกุ้งบัวมาศถือได้ว่าเป็นโบราณสถานที่มีความสำคัญมากยังมีร่องรอยการตั้งถิ่นฐานมาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์จนถึงยุควัฒนธรรมอินเดียราว 3,000 ปี จากนั้นก็มาตั้งชุมชนโบราณในอำเภอยักษ์ภูมิพิสัยกว่า 12 แห่ง อำเภอนาดูน มากกว่า 3 แห่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม 3 แห่ง เขตลุ่มแม่น้ำชี อำเภอกุ้งพิสัย 6 แห่ง และอำเภอยั่งยืน 2 แห่ง พื้นที่ลุ่มน้ำลำเตาลำเสียน้อยลำพังชู และอำเภอกันทรวิชัย 1 แห่ง โบราณสถานหลายแห่งถูกทิ้งร้างได้ล่มสลายไปก่อนที่จะถึงช่วงยุควัฒนธรรมทวารวดีพุทธศตวรรษที่ 12-15 ถือเป็นดินแดนที่มีวัฒนธรรมที่มีโบราณสถานที่สำคัญที่คนจังหวัดมหาสารคามจะต้องรู้จักคุณค่าในสิ่งที่มีอยู่ เพื่อสืบสานประวัติศาสตร์วัฒนธรรมได้คงอยู่ชั่วลูกหลานให้แพร่ขยายตัวไปทั่วทุกแห่ง

พัฒนาการความเชื่อเรื่องปรางค์กู่ โดยเริ่มมาจากการเปลี่ยนแปลงความเชื่อไปตามกระบวนการทางสังคมเพื่อให้มีความเชื่อถือมากขึ้นความเชื่อเรื่องปรางค์กู่มีตัวแปรที่สำคัญของการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของ กระบวนการจัดการปรางค์กู่เพื่อให้เป็นส่วนหนึ่งของคนในชุมชนรู้สึกหวงแหนและดูแลรักษาให้เกิดเป็นความเชื่อมั่นศรัทธาและการยอมรับของคนในสังคม เข้ามามีส่วนสำคัญต่อวิถีชีวิตการดำเนินชีวิตของผู้คนที่มีต่อปรางค์กู่เป็นโบราณสถานที่สำคัญของคนในเขตภาคอีสานมีการขุดค้นพบในหลายพื้นที่แสดงถึงความสำคัญด้านประวัติศาสตร์กุ้งบางแห่งมีอายุตั้งแต่ปลายสมัยทวารวดีถึงช่วงต้นที่ได้รับอิทธิพลมาจากขอมในช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ 16-18 ถือเป็นการสืบทอดของชาวอีสานไว้ให้ลูกหลานผ่านมาแล้วหลายชั่วอายุคน

การสร้งกู่เป็นพิธีกรรมที่แสดงถึงความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในชุมชนเป็นวิถีการดำรงอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนที่มีลักษณะเอื้อเพื่อเกื้อกูลรวมกลุ่มอย่างแนบแน่นภายใต้วิถีทางจิตวิญญาณร่วมกันด้วยความเชื่อว่ในพื้นที่โบราณสถานมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ปกปักรักษาและคุ้มครองคนในชุมชนอยู่หากชุมชนยึดถือปฏิบัติบูชาตามวิถีประเพณีสร้งกู่ในพื้นที่นั้น (Washiraporn Wannachot, 2016 : 1-16) ในการฟื้นฟูประเพณีสร้งกู่ที่เก่าแก่ต้องอาศัยระยะเวลาในการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อสร้างความเข้าใจให้คนในชุมชนตระหนักเห็นในคุณค่าความหมายของประเพณีสร้งกู่ที่ถูกต้องตรงกันมีการจัดการประเพณีที่ดีจึงจะทำให้ชุมชนจัดการประเพณีได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืนคู่กับชุมชนส่วนแม่น้ำชีเป็นวัฒนธรรมพุทธเถรวาท เริ่มตั้งแต่จังหวัดชัยภูมิ ขอนแก่น กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ดมหาสารคาม ยโสธร และอำนาจเจริญคนอีสานมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ที่มีบรรพชนผสมผสาน

ของผู้คนหลายชาติพันธุ์ทั้งทางสังคมและวัฒนธรรมไม่ต่ำกว่า 5,000 ปี มาแล้ว จนมีความเจริญรุ่งเรืองมาถึงจังหวัดมหาสารคาม แหล่งโบราณคดีในกลุ่มปราสาทลุ่มแม่น้ำมูลซึ่งมีโบราณสถานมากกว่า 110 แห่ง จึงเป็นที่มาของคนอีสานที่มีเขตวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองแพร่ขยายวัฒนธรรมไปทั่วทุกภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือตราบจนถึงปัจจุบัน

คูบัวมาศตั้งอยู่บ้านกกกอก หมู่ที่ 5 ตำบลบัวมาศ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 122 ตอนพิเศษ 98 ง. ราชกิจจานุเบกษา วันที่ 22 กันยายน 2548 มีพื้นที่ 27 ไร่ 2 งาน 57 ตารางวา คูบัวมาศมีรูปลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้ากว้าง 30 เมตร ยาว 40 เมตร เป็นสถาปัตยกรรมศิลปะขอมสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 16 -17 จากนั้นได้ทำการขุดแต่งบูรณะปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ในปี พ.ศ. 2543 (Khon Kaen Archeology and National Museum Office 7, 2005 : 19)

ได้ขุดพบประติมากรรมพระนารายณ์หินทรายประทับยืน มี 4 กร สูง 80 เซนติเมตร ในการขุดแต่งอาคารด้านทิศเหนือของปราสาทพบเป็นชิ้นส่วนต่าง ๆ แตกหักรวมกันอยู่และนำมาประกอบต่อกันได้เป็นองค์พระนารายณ์ครองผ้าถุงสั้น ด้านหน้าชายผ้า 2 ชั้น อยู่ตรงกลางด้านล่างศีรษะครองมงกุฎหรือกระบังหน้ายอดกลางศีรษะแหลม พระหัตถ์ข้างขวาบนหักหายไป พระหัตถ์ขวาล่างถือก้อนธรรณี พระหัตถ์ซ้ายบนถือสังข์ พระหัตถ์ซ้ายล่างถือคทา ส่วนพระหัตถ์ขวามือนั้นน่าจะถือดอกบัว และมีการขุดพบวัตถุโบราณอีกมากมาย ส่วนประติมากรรมพระนารายณ์ได้อันเชิญไปเก็บไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจังหวัดขอนแก่น

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมานี้ ที่ผู้ศึกษาสนใจการศึกษาพลวัตประเพณีสงฆ์คูบัวมาศที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมรวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ และความเป็นอยู่ความเชื่อและการจัดการค่านิยมวัฒนธรรมของคนในสังคมเรื่องของคนความเชื่อต่อกูบัวมาศยังสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนภายในชุมชนและคนกับผี ในเรื่องของระบบการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ส่วนในด้านเงื่อนไขการดำรงอยู่ของความเชื่อเรื่องคูบัวมาศเป็นการศึกษาชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของกูที่มีต่อระบบความเชื่อให้ดำรงอยู่ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคมทั้งเรื่องของวัฒนธรรมประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับกูบัวมาศโดยสังเกตภายในและภายนอกได้มีกระบวนการสร้างองค์ความรู้เรื่องคูบัวมาศให้ดำรงอยู่ในสังคมเป็นการถ่ายทอดประเพณีสงฆ์จากรุ่นสู่รุ่น

ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาพลวัตประเพณีสงฆ์บวมาศที่มีต่อชุมชนทั้ง 9 หมู่บ้าน
ในตำบลบวมาศ

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาพลวัตประเพณีสงฆ์บวมาศ ตำบลบวมาศอำเภอบรบือ จังหวัด
มหาสารคาม

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเน้นการศึกษาภาคสนามและการศึกษาเอกสาร
ในด้านความหมายและความสำคัญคติความเชื่อและพลวัตประเพณีสงฆ์ โดยมีวิธีดำเนินการ
วิจัย ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา
ด้านประวัติศาสตร์อารยธรรมวัฒนธรรมและประเพณีเพื่อนำมาสรุปวิเคราะห์และจัดกระทำ
ข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อประโยชน์ในการศึกษาในขั้นตอนต่อไป
2. การศึกษาภาคสนามผู้วิจัยทำการศึกษากลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องทั้งภายใน
ชุมชนภาครัฐและโดยเน้นทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วมการสนทนากลุ่มการสัมภาษณ์เชิงลึกและ
การประชุมกลุ่มย่อยเชิงปฏิบัติการ
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยผู้วิจัยจะใช้แบบสัมภาษณ์แบบสังเกตและการสนทนา
กลุ่มรวมทั้งเอกสารการบันทึกการประชุมแบบบันทึกและกล้องถ่ายรูป
4. การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยจะนำข้อมูลทั้งในส่วนเอกสารและภาคสนามมา
ประมวลผลเพื่อวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษางานวิจัยเรื่องพลวัตประเพณีสงฆ์บวมาศ ตำบลบวมาศ
อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1) ความเป็นมาประเพณีสงฆ์บวมาศ

วัฒนธรรมไทยลาวได้เริ่มแพร่วัฒนธรรมเข้ามาในอีสานตอนบนประมาณปี
พุทธศักราช 1900 ที่เป็นแบบโบราณสถาน หรือ เรียกว่า กู่ที่มีการสร้างขึ้นตามคติเทวราชา

รวมถึงสร้างขึ้นภายใต้คติบูชาบรรพบุรุษและผู้วายชนม์หรือสร้างขึ้นเพื่อเป็นศูนย์กลางของชุมชนและสร้างขึ้นเพื่อเป็นอโรคยศาลหรือศาสนสถานประจำโรงพยาบาลและธรรมศาลาศาสนสถานประจำที่พักของคนเดินทางเพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อของแต่ละลัทธิทางวัฒนธรรม ทำให้เห็นซากวัตถุที่หลงเหลือจนมาถึงยุคสมัยนี้ ต่อมาเมื่อชุมชนมีการประดิษฐ์สร้างกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้นตามความเชื่อของแต่ละท้องถิ่นหรือตามฮีตคองประเพณีจนเกิดเป็นขั้นตอนพิธีกรรมความเชื่อสืบเนื่องกันมาจนถึงปัจจุบันทำให้มีประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่ตามธรรมเนียมประเพณีภาคอีสานเกิดเป็นประเพณีการสงฆ์ได้เกิดขึ้นกับชุมชนตำบลบัวมาศซึ่งมีความเชื่อความศรัทธาต่อกุ๋บบัวมาศให้ความเคารพนับถือจึงได้มองเห็นความสำคัญของกุ๋บบัวมาศคนในชุมชนเรียกว่า ปรารักษ์กุ๋บบัวมาศมาตั้งแต่รุ่นปู่ย่าจนมาถึงปัจจุบันชาวบ้านเริ่มมีการพัฒนาวัฒนธรรมของตนเองให้สอดคล้องเชื่อมโยงกับพิธีสงฆ์น้ำกุ๋บบัวมาศเพื่อแสดงให้เห็นว่า พ่อสำลี พันวงษ์ Samli Phanwong (Interview : 2017) ซึ่งเป็นอดีตกำนันตำบลบัวมาศมีความสัมพันธ์กับชุมชนมาจนอายุ 78 ปี ได้กล่าวว่า เริ่มแรก ปี พ.ศ. 2435 มีพระครูบรรพธรรมโชติ (หลวงพ่อกุ๋ม) ซึ่งเป็นอดีตเจ้าอาวาสวัดสว่างโนนทันบัวมาศ ได้มองเห็นความสำคัญของกุ๋บบัวมาศจึงได้นำพาญาติโยมในชุมชนตำบลบัวมาศจัดพิธีสงฆ์น้ำกุ๋บบัวมาศบริเวณในพื้นที่กำแพงแก้วกุ๋บบัวมาศ ในวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 ก่อนวันงานหนึ่งวันให้ชาวบ้านออกไปเตรียมสถานที่ มีการกางผ้า ถางหญ้าทำความสะอาด เช่นเดียวกับ พ่อน้อย ชีชา Noy Sisa (Interview : 2017) ซึ่งเป็นเผ่าคนแก่มีความสัมพันธ์กับชุมชนมาจนอายุ 85 ปี ได้กล่าวว่า ประเพณีสงฆ์น้ำกุ๋บบัวมาศตั้งแต่อดีตชาวบ้านได้ช่วยกันจัดเตรียมสถานที่ได้ร่วมกันจัดทำศาลเพิงตาสองชั้น โดยทำจากไม้ไผ่นำมาสานกันเป็นรูปสี่เหลี่ยมแล้วก็ตั้งไว้มีความสูงในระดับสายตาท้องที่จะวางองค์พระอุปัชฌาย์พร้อมเครื่องบริขารต่างๆ และก็ได้เรียงก้อนหินศิลาแลงเป็นชั้นๆ มีอยู่สามชั้น ส่วนของชั้นบนสุดได้ปูผ้าขาวก่อนแล้วค่อยนำองค์พระพุทธรูปมาประดิษฐานที่ก้อนหินศิลาแลง มีการก่อกองทรายขึ้นให้เป็นรูปจระเข้ รูปเต่า รูปพญานาค และตบประทายซึ่งเป็นสัญลักษณ์แทนความอุดมสมบูรณ์มีอายุยืน มีการนำเอาฝ้าย (ด้ายสีขาว) ไปพันรอบๆ ปรารักษ์กุ๋บบัวมาศ ตอนเช้าชาวบ้านได้นิมนต์พระสงฆ์ไปเจริญพุทธมนต์ฉันภัตตาหารเพลที่กุ๋บบัวมาศ หลังจากที่ชาวบ้านได้มาครบแล้ว เมื่อถึงเวลาประมาณ 10.00 น. มัคคทายกก็ได้เริ่มพิธีกรรม โดยการกล่าวคำบูชาขอมาต่อกุ๋บบัวมาศ ไหว้พระรับศีล อาราธนาพระปริตร พระสงฆ์สวดพระปริตรจบ จึงได้ถวายภัตตาหารเพล พระสงฆ์อนุโมทนาด้วยประพรมน้ำพุทธมนต์แก่ชาวบ้านผู้มาร่วมงานจากนั้นพระครูบรรพธรรมโชติ

(หลวงพ่อกุหลาบ) พร้อมด้วยพระสงฆ์ได้นำพาญาติโยมสรงน้ำองค์พระพุทธรูปที่วางไว้บนก้อนหินศิลาแลงเสร็จจากนั้นชาวบ้านก็ได้ร่วมกันสรงน้ำพระสงฆ์และรดน้ำดำหัวคนเฒ่าคนแก่ในชุมชน หลังจากนั้นก็เป็นการจัดตั้งไฟเสี่ยงทาย ส่วนชาวบ้านที่ได้มางานก็ได้ร่วมกันเล่นน้ำสาดน้ำกันในวันสงกรานต์ เป็นอันเสร็จพิธี ชาวบ้านจึงได้พากันแยกย้ายกันกลับบ้านของตน จึงทำให้รู้ถึงความเปี่ยมมาของพิธีสงฆ์ว่ามาศ เพราะชาวบ้านได้ยึดเอาสถานที่ปรารภที่วัดว่ามาศเป็นสถานที่จัดงานประเพณีสงกรานต์มาจัดที่ปรารภที่วัดว่ามาศ ชาวบ้านจึงเรียกกันว่า “บุญสงฆ์ว่ามาศหรือประเพณีสงฆ์ว่ามาศ” จนมาถึงปัจจุบัน

2) ประเพณีสงฆ์ว่ามาศในปัจจุบัน

หลังจากที่มีการบูรณะวัดว่ามาศเสร็จสิ้นแล้วใน ปี พ.ศ. 2544 ถึงปัจจุบันชุมชนได้เห็นความสำคัญของวัดว่ามาศที่มีการขุดพบรูปประติมากรรมพระนารายณ์ว่ามาศจะมีการนำรูปเคารพองค์พระนารายณ์ที่ปัจจุบันเก็บรักษาอยู่ที่คลังพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจังหวัดขอนแก่นมาประดิษฐานไว้บริเวณพลับพลาด้านทิศเหนือข้างปราสาทประธาน โดยจะมีการสร้างบุษบกจำลองเพื่อทำการประดิษฐานองค์พระนารายณ์องค์จริงเป็นการชั่วคราวโดยจะเริ่มมีการจัดขบวนแห่องค์พระนารายณ์รอบวัดว่ามาศเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองผู้ประกอบพิธีจะเชิญพราหมณ์จากราชสำนักมาประกอบพิธีกรรมภายในพื้นที่กำแพงแก้วภายในมีการตั้งเครื่องไหว้ต่าง ๆ โดยมีผู้ร่วมพิธีหนุ่มสาวเข้ามาช่วยภายในกำแพงแก้วประธานในพิธีจะทำการไหว้บวงสรวงและสรงน้ำต่อจากพราหมณ์จากนั้นจึงให้ประชาชนทั่วไปเข้าสรงน้ำ โดยจะมีการนำรูปเคารพพระศิวะพระพิฆเนศ ศิวลึงค์ พระนารายณ์องค์จำลองในการเข้าร่วมในพิธี โดยจะให้สรงน้ำเฉพาะองค์จำลองเท่านั้น ส่วนองค์จริงจะถวายเพียงเฉพาะดอกไม้เพื่อป้องกันโบราณวัตถุเสียหายเช่นเดียวกับ พ่อจารย์โส สีขาว So Sikhwa (Interview : 2017) มี อายุ 80 ปี ซึ่งเป็นคนเฒ่าคนแก่คนหนึ่งเป็นผู้นำพาในทางด้านพิธีกรรมได้กล่าวว่า ประเพณีสงฆ์ ตรงกับวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 ของทุกปี มีการจัดงาน 2 คืน 3 วัน โดยให้การสนับสนุนทั้งด้านการจัดการกิจกรรมและงบประมาณในการจัดงานกิจกรรมพิธีสงฆ์ว่ามาศมีพิธีกรรมที่สำคัญ เช่น การแห่เทวรูปพระนารายณ์รอบตำบลและตำบลใกล้เคียงภายในงานมีพิธีกรรมทางศาสนา พิธีบวงสรวง พระสงฆ์เจริญพุทธมนต์ฉันภัตตาหารเพล พิธีรำบวงสรวง จุดบั้งไฟเสี่ยงทาย การบูชาเทวรูปพระนารายณ์ มีกิจกรรมต่างๆ มีมหรสพสมโภชตลอดคืนประเพณีสงฆ์ว่ามาศงานวันแรกจะเริ่มแห่องค์ประติมากรรมพระนารายณ์รอบตำบลใกล้เคียงและภายในตำบลว่ามาศ เพื่อให้ประชาชนได้กราบไหว้บูชาเทวรูปมีการ

สร่งน้ำเทวรูปพระนารายณ์องค์จำลอง เพื่อให้ประชาชนขอพรความเป็นสิริมงคลแก่ตัวเอง และครอบครัว จากนั้นก็มีการแห่องค์ประติมากรรมพระนารายณ์ลงไปที่บริเวณโบราณสถาน กุ๋บัวมาศ เพื่อที่จะได้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เช่น พิธีบวงสรวง ร่ำบวงสรวง มีการจุด บั้งไฟพวย ต่อองค์พระนารายณ์ และใช้จุดบั้งไฟเสี่ยงทาย เพื่อความอุดมสมบูรณ์ของดินฟ้า อากาศว่าน้ำจะดีไหมพืชผลทางการเกษตรจะดีไหม ชาวบ้านและสัตว์จะอยู่เย็นเป็นสุขหรือไม่ เพื่อแสดงถึงความสามัคคีของคนในชุมชนกิจกรรมการสร่งน้ำกุ๋บัวมาศจะดำเนินไปถึงช่วงเย็น ของวันทำพิธี โดยรอบพื้นที่จะมีการออกร้านค้าต่าง ๆ มากมายส่วนตอนเช้าทำบุญตักบาตร เป็นอันเสร็จพิธี

3) พลวัตประเพณีสร่งกุ๋บัวมาศ

กุ๋บัวมาศตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีความหมายและความสำคัญต่อชุมชนตำบลบัว มาศเป็นอย่างมากเพราะเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชนเป็นที่ เคารพสักการบูชาของคนในชุมชนเพื่อความเป็นสิริมงคล เพื่อขอพรในสิ่งที่ดีๆ เพื่อขอฝนให้ ตกต้องตามฤดูกาล เพื่อขอพรให้คนและสัตว์เลี้ยง อย่าพบภัยอันตรายทั้งหลายเพราะได้รับ การคุ้มครองจากองค์พ่อใหญ่กุ๋ที่ช่วยปกป้องรักษาจากสิ่งที่ไม่ดีหรือสิ่งชั่วร้ายไม่ให้เข้ามา ภายในตำบล เช่น ผีชั่วร้าย ลมพายุ ฝนฟ้า อันตรายต่างๆ จนมาถึงปัจจุบัน วัฒนธรรม ประเพณีที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานเมื่อ ปี พ.ศ. 2544 หลังจากการบูรณะเสร็จ ได้มีการ ประชุมกันเพื่อจะจัดงานประเพณีสร่งกุ๋บัวมาศขึ้นใน วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 ของทุกปี ในมติที่ ประชุมได้ตกลงกันจัดงานประเพณีสร่งกุ๋บัวมาศมาจนถึงปัจจุบัน ประเพณีสร่งกุ๋บัวมาศได้จัด มาแล้วนับตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2544-2561 เป็นระยะเวลา 16 ปี สิ่งสำคัญที่สุดเพื่อรักษาเอาไว้ซึ่ง โบราณสถานอันล้ำค่าให้อยู่คู่กับชุมชนตำบลบัวมาศภูมิใจที่สืบทอดอนุรักษ์ประเพณีและ วัฒนธรรมมาถึงปัจจุบันพิธีกรรมสร่งกุ๋ถือได้ว่ามีความหมายความสำคัญต่อชุมชนเป็นอย่างมาก เพราะในวันงานชาวบ้านให้ความสำคัญเพื่อที่จะได้ร่วมในพิธีกรรมชาวบ้านเชื่อว่า ถ้าได้เข้าร่วมในพิธีกรรมจะเกิดความสุขดีสิริมงคลเหมือนตัวเองมีส่วนร่วมในพิธี เป็นความเชื่อ ของชุมชนที่จะเข้าร่วมในพิธีกรรมนั้นหรืออีกอย่างเพื่อชมการแสดงต่าง ๆ ในพิธีกรรมได้ดู การร่ำบวงสรวงต่อองค์พระนารายณ์ เป็นการแสดงออกถึงความเคารพต่อโบราณสถานที่ ชาวบ้านเคารพนับถือ เพื่อขอพรความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว มีการจัดตั้ง โรงทาน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมงานพิธีกรรมประเพณีสร่งกุ๋ได้รับประทานอาหาร เนื่องจาก โบราณสถานกุ๋บัวมาศอยู่ห่างจากหมู่บ้านไม่มีร้านค้า ร้านอาหาร สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลง

ของชุมชนเป็นอย่างมากทั้งในด้านวิถีชีวิตความเชื่อ การขนานาน พิธีกรรมและประเพณี วัฒนธรรมทำให้ชุมชนมีความรักความสามัคคีในชุมชน รวมไปถึงการอนุรักษ์โบราณสถานให้คงอยู่และเป็นการสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมของคนในชุมชนให้คงอยู่ต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

วัฒนธรรมในโลกปัจจุบันนี้มีการเปลี่ยนแปลงปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสังคมที่มีการเจริญเติบโตทางด้านวัฒนธรรมอย่างรวดเร็วรวมไปถึงความเชื่อความเป็นอยู่วิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนที่มีการคิดค้นประดิษฐ์สร้างกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้นภายใต้ความเชื่อจนเกิดเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาถึงรุ่นต่อรุ่นและรวมไปถึงการปรับเปลี่ยนกระบวนการในกิจกรรมนั้น ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับชุมชนหรือเป็นการกระตุ้นให้ชุมชนเกิดความรักความหวงแหนในประเพณีที่ชุมชนได้สร้างขึ้น มีประเพณีหนึ่งที่ชุมชนให้ความหมายและความสำคัญเป็นอย่างมากคือประเพณีสงกรานต์ที่ถูกต้องให้ความสำคัญมากกว่าประเพณีอื่น ๆ ในรอบปี ชุมชนตำบลบัวมาศและชุมชนตำบลใกล้เคียงกับบริเวณที่ตั้งตำบลบัวมาศได้จัดงานสงกรานต์บัวมาศ ซึ่งจัดทำขึ้นเป็นประจำทุกปี โดยจัดขึ้นใน วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 ของทุกปี ชาวบ้านจะมีการเตรียมงานตั้งแต่วันที่เพ็ญขึ้น 12 ค่ำ 13 ค่ำ ส่วนวันเพ็ญขึ้น 14 ค่ำ 15 ค่ำ เป็นวันสำคัญที่สุดในการจัดงานสงกรานต์บัวมาศชาวบ้านถือกันว่าเป็นพิธีกรรมที่สำคัญประจำตำบลขั้นตอนของการประกอบพิธีสงกรานต์นั้นมืองค์ประกอบบางอย่างคล้ายคลึงกับพิธีตรุษสงกรานต์ซึ่งตรุษสงกรานต์จะมีพิธีประกอบไปด้วยการสงกรานต์พระพุทธรูปเก็บดอกไม้บูชาพระตลอดจนการทำบุญตักบาตรจะเห็นได้ว่าพลวัตประเพณีสงกรานต์บัวมาศมีสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม และความเชื่อซึ่งเป็นแนวคิดไปในทิศทางเดียวกันกับ อคิน ราพีเพตน์ Akin Rapeepat (2008 : 73-92) ที่ได้ให้ความหมายของสัญลักษณ์วิทยา (Semiology) ว่าเป็นการศึกษาเกี่ยวกับระบบคิดของมนุษย์ที่อยู่รอบตัว สัญลักษณ์นั้น ได้แก่ ภาษา เครื่องหมาย หรือสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อให้ความหมายแทนของจริง ตัวจริง ในตัวบทและในบริบทหนึ่ง ๆ สัญลักษณ์ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) ตัวหมาย (Signifier) คือ สัญลักษณ์ทางกายภาพ 2) ความหมาย (Signified) คือ บริบทภายในใจตัวมีความหมายแฝงมักจะถูกตีความและสร้างความหมายใหม่ ความหมายด้านวัฒนธรรมศาสนาเป็นระบบสัญลักษณ์ระบบหนึ่งซึ่งกระทำสถาปนาอารมณ์และแรงจูงใจด้วยการสร้างมโนทัศน์ระเบียบของชีวิตส่วนความเชื่อเกิดจากอำนาจศักดิ์สิทธิ์ที่มนุษย์หันมาเชื่อในพระเจ้า เทวดา ผีปิศาจซึ่งไม่ได้เป็นพื้นฐาน

ทางศาสนาแต่เป็นการปฏิบัติการความเชื่อเท่านั้นเมื่อวิเคราะห์จะเห็นว่า ชาวอีสานมีคติความเชื่อบางอย่างในการดำรงชีวิตคล้ายคลึงกันนั้นคือการพึ่งพาอาศัยธรรมชาติ โดยเฉพาะน้ำฝนที่ตกตามฤดูกาลได้สะท้อนออกมาทางวัฒนธรรมในรูปแบบของฮีตสิบสองซึ่งผสมผสานการดำเนินชีวิตกับคติความเชื่อทางพุทธศาสนาและความเชื่ออื่น ๆ ซึ่งได้ถ่ายทอดผ่านพิธีกรรม และศิลปกรรมจนเกิดรูปแบบสัญลักษณ์ต่าง ๆ เพื่อสร้างจินตนาการสื่อความหมายในการรับรู้ร่วมกันจากที่กล่าวมาประเด็นความสำคัญในการศึกษาพลวัตประเพณีสงกรานต์บวมาศ ผู้วิจัยจะไม่แยกความแตกต่างของพลวัตกับประเพณีสงกรานต์บวมาศ ซึ่งให้เป็นความหมายเดียวกันในเรื่องของสัญลักษณ์และสัญลักษณ์ให้ได้เป็นระบบความคิดที่ว่าสังคมมีการสร้างระบบปัจเจกขึ้นมาเพื่อให้มีระเบียบกฎเกณฑ์และจารีตปฏิบัติต่าง ๆ ของสังคมไว้ให้เป็นส่วนหนึ่งของจิตสำนึกที่ทำให้มีพลวัตเกิดขึ้นกับชุมชนของตนเองประเพณีสงกรานต์ที่ชุมชนสืบทอดกันมาเป็นวัฒนธรรมความเชื่อความศรัทธาซึ่งสอดคล้องตามหลักการกับแนวคิดของ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร Chairat Charoensin-olarn (2012 : 219-223) ได้กล่าวว่า ความหมายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้น เกิดจากการสร้างขึ้นของสังคมมนุษย์ หมายถึง การให้กฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อที่จะกำหนดสร้างความหมายให้กับสิ่ง ๆ นั้นหรือพฤติกรรมในลักษณะนั้นการให้ได้มาซึ่งความหมายจึงไม่ได้เป็นกลไกที่เกิดขึ้นอย่างโดด ๆ โดยไม่ได้มีการเข้ามามีส่วนของกฎเกณฑ์ระเบียบจารีตต่าง ๆ ที่แวดล้อมอยู่ในทางตรงกันข้าม ถ้าจะเข้าใจพฤติกรรมการกระทำของมนุษย์ ก็ต้องทำความเข้าใจกับชุมชนในเรื่องระบบระเบียบ กฎเกณฑ์และจารีตประเพณีที่พึงปฏิบัติในสังคมอันเป็นแบบแผนเดียวกันในการอนุรักษ์โบราณสถานหรือประเพณีอันดีงามของชุมชนต่อไป

ผลการวิจัย

พลวัตประเพณีสงกรานต์บวมาศ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบในพิธีประเพณีสงกรานต์บวมาศเริ่มตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันพลวัตประเพณีสงกรานต์บวมาศที่มีต่อชุมชนตำบลบวมาศประกอบด้วยความเป็นมาประเพณีสงกรานต์บวมาศตามธรรมเนียมภาคอีสานในช่วง ปี พ.ศ. 2435 โดยมีพระครูบรรธรรมโชติ (หลวงพ่อหล้า) ซึ่งเป็นอดีตเจ้าอาวาสวัดสว่างโนนทันทน์บ้านบวมาศ ตำบลบวมาศ ได้มองเห็นความสำคัญของบวมาศ ได้นำพาญาติโยมจัดพิธีสงกรานต์บวมาศ ในพื้นที่กำแพงบวมาศ ในวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 ชาวบ้านช่วยเตรียมสถานที่ ถางป่า ถางหญ้า ทำความสะอาด ได้จัดทำศาลเพียงตาสองชั้น

เพื่อใช้วางองค์พระอุทิศและเครื่องบริวารต่าง ๆ ชาวบ้านได้เรียงก้อนหินศิลาแลงเป็นชั้น ๆ สามชั้น ชั้นบนปูผ้าขาวแล้วนำองค์พระพุทธรูปมาประดิษฐาน มีการก่อกองทรายเป็นรูปจระเข้ รูปเต่า และตบประทาย ได้นำเอาฝ้ายขาวพันรอบ ๆ ปรากฏกุ่ม้วมาศ ถึงวันงานชาวบ้านได้นิมนต์พระสงฆ์ไปเจริญพุทธมนต์และฉันภัตตาหารเพล เมื่อได้เวลา 10.00 น. ประธานพิธีเริ่มพิธีกรรม โดยการกล่าวคำบูชาขอมาต๋อ กุ่ม้วมาศ ไหว้พระรับศีล อาราธนาพระปริตร พระสงฆ์สวดพระปริตรจบ จึงได้ถวายภัตตาหารเพลพระสงฆ์อนุโมทนาเสร็จพิธี พระสงฆ์ปะพรมน้ำพุทธมนต์ให้กับชาวบ้านและผู้มาร่วมงานจากนั้นพระสงฆ์ได้นำพาญาติโยมสร่งน้ำองค์พระพุทธรูป เสร็จแล้วชาวบ้านก็ได้ร่วมกันสร่งน้ำพระสงฆ์ตามลำดับ จึงได้มารดน้ำดำหัวคนเฒ่าคนแก่ที่เป็นคนในชุมชนหลังจากนั้นเป็นการนำบั้งไฟมาจุดเพื่อเสี่ยงทาย ส่วนชาวบ้านที่ได้มางานก็ได้ร่วมกันเล่นน้ำสาดน้ำกันตามประเพณีวันสงกรานต์ เป็นอันเสร็จพิธี สำหรับประเพณีสร่งกุ่ม้วมาศในอดีตทั้งนี้เพราะกุ่ม้วมาศเป็นโบราณสถานสมัยขอม กุ่ม้วมาศจึงมีพิธีสร่งกุ่ม้วมาศตามความเชื่อโบราณว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ปกปักรักษาคุ้มครองชาวบ้านจึงศรัทธาความเคารพบูชาในโบราณสถาน และยังเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจมาตั้งแต่บรรพบุรุษ โดยมีความเชื่อในการปฏิบัติตามพิธีกรรมแล้ว ทำให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล คนในชุมชนมีสุขภาพแข็งแรงมีความสุข เมื่อมีกิจกรรมงานบุญหรืองานประเพณีต่างๆ คนในชุมชนช่วยงานจนสำเร็จด้วยดีเพราะตำบลบัวมาศมีพื้นที่ขนาดใหญ่ มีหมู่บ้าน 9 แห่ง มีบ้านวัด โรงเรียนและกุ่ม้วมาศ เป็นศูนย์รวมทางจิตใจและที่สำคัญมีกุ่ม้วมาศเป็นศูนย์รวมของคนในชุมชนเรียกว่า บุญกุ่มหรือบุญกุ่มบ้านเฮา ซึ่งประเพณีสร่งกุ่ม้วมาศเริ่มขึ้นมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2435-2542 นานนับ 107 ปีแล้ว ในการประกอบพิธีกรรมโดยการจัดข้าวปลาอาหารคาวหวานพร้อมทั้งนำบั้งไฟออกมาสถานที่กุ่ม้วมาศ พร้อมทั้งดอกไม้ธูปเทียนน้ำอบน้ำหอมมาถึงก่อน 09.00 น. เมื่อมาพร้อมกันแล้วจึงได้เริ่มพิธีกรรมทางศาสนา นิมนต์พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์พร้อมถวายภัตตาหารเพลแด่พระสงฆ์เสร็จแล้วกรวดน้ำรับพรพระสงฆ์ได้สวดชัยมงคลคาถา พร้อมกับปะพรมน้ำมนต์ ให้กับชาวบ้านผู้มาร่วมงานพิธีจากนั้นชาวบ้านได้นำน้ำอบน้ำหอม มาสร่งแด่พระสงฆ์ แล้วจึงไปสร่งที่ก้อนหินศิลาแลงที่วางอยู่ตรงกลางกุ่ม้วมาศเสร็จแล้วจึงนำมาสรงคนเฒ่าคนแก่เพื่อขอพรให้อยู่เย็นเป็นสุขตลอดทั้งปี เสร็จแล้วก็นำบั้งไฟที่จุดเสี่ยงทาย จำนวน 3 บั้ง ไปจุดเพื่อเสี่ยงทายขอฟ้าฝน ขอความสุขความเจริญและสัตว์เลี้ยงไม่มีโรคภัยต่าง ๆ เครื่องใช้ที่หาได้ทุกอย่างมาร่วมงานกันอย่างพร้อมเพรียงกัน

จากการสรุปทำให้เห็นประเด็นในพลวัตประเพณีสงฆ์ภู่วมาศ คือ การปรับเปลี่ยนพิธีกรรมให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เข้ามาเที่ยวชมพิธีกรรมประเพณีสงฆ์ภู่วมาศรวมไปถึงการจัดการประเพณีของคนในชุมชนให้มีส่วนร่วมในประเพณี และได้มีการคิดค้นประดิษฐ์สร้างในรูปแบบต่างๆ เช่น รูปจำลององค์ประติมากรรมพระนารายณ์เพื่อเป็นที่เคารพบูชาแทนองค์เก่า เพื่อให้คนในชุมชนได้ผูกพันกับโบราณสถานและเพื่อตระหนักถึงอารยธรรม วัฒนธรรม ประเพณีที่มีมาตั้งแต่อดีตรวมไปถึงความเชื่อ ความศรัทธา ที่มีต่อโบราณสถานให้กับมามีชีวิตชีวาอีกครั้งแสดงให้เห็นว่าพลวัตประเพณีสงฆ์ภู่วมาศ ผลที่เกิดกับการจัดพิธีกรรมภายในโบราณสถานด้านการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรม เป็นข้อดีที่ประชาชนในพื้นที่ตระหนักถึงความสำคัญของโบราณสถานถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของบริบทพื้นที่ ถึงแม้ว่าโบราณสถานบางแห่งจะไม่อยู่ในสภาพสมบูรณ์แล้วก็ตามประชาชนยังให้ความสำคัญในการอนุรักษ์เนื่องจากมีพลวัตในการช่วยกันดูแลรักษา เพื่อให้เกิดความยำเกรงกลัวต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์หากปฏิบัติตนไม่เหมาะสมถือว่าโบราณสถานได้ทำหน้าที่เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจจากอดีตจนถึงปัจจุบัน พลวัตของประชาชนทำให้โบราณสถานกลับมามีพิธีที่สำคัญขึ้นอีกครั้ง ส่วนข้อเสีย พลวัตของประชาชน อาจสร้างความเสียหายให้แก่ตัวโบราณสถาน เช่น การจูดรูปเทียนภายในปราสาทประธาน ที่ได้รับการบูรณขึ้นใหม่ก็ตาม เกิดความสกปรก มีขยะจำนวนมาก ในด้านความเชื่อวัฒนธรรม และการดำรงชีวิตเป็นข้อดีเกี่ยวกับการขอให้ฝนตกต้องตามฤดูกาลมีน้ำใช้ในการบริโภค อุปโภค ในการประกอบอาชีพทำการเกษตร มีการจุดบั้งไฟเพื่อการเสี่ยงทาย 3 บั้ง โดยมีความหมายว่า บั้งที่ 1 จุดเพื่อเสี่ยงทายเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ของการทำนา ถ้าบั้งไฟขึ้นสูง ผลการเสี่ยงทายว่า ในปีนี้มีฝนตกต้องตามฤดูกาลดี ฝนไม่แล้ง น้ำไม่ท่วม ไม่มีศัตรูพืชข้าวมารบกวน ผลผลิตทางการเกษตรจะอุดมสมบูรณ์ ข้าวกล้าเจริญงอกงามดี จะได้ผลผลิตเต็มที่ ถ้าบั้งไฟจุดไม่ขึ้น หรือแตก ผลการเสี่ยงทายว่าปีนี้น้ำฝนจะแล้ง ข้าวกล้าในนาจะเสียหาย ไม่ได้ผลผลิตเท่าที่ควร ส่วนบั้งที่ 2 จุดเพื่อเสี่ยงทายเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทั้งหลาย รวมไปถึงเกี่ยวกับโรคระบาดต่าง ๆ ถ้าบั้งไฟขึ้นสูง ผลการเสี่ยงทายว่า สัตว์เลี้ยงจะเลี้ยงง่าย เลี้ยงเชื่อง ไม่มีการลักขโมยสัตว์เลี้ยงกัน ไม่มีโรคระบาดเกิดขึ้น ถ้าบั้งไฟแตก หรือจุดไม่ขึ้น ผลการเสี่ยงทายว่า สัตว์เลี้ยงจะดุร้าย มีการลักขโมย จะการเกิดโรคระบาด สำหรับบั้งที่ 3 เป็นบั้งไฟบ้านเมือง จุดเพื่อเสี่ยงทายความดูความสงบสุขของคนในชุมชน ซึ่งถ้าบั้งไฟจุดขึ้นสูง ผลการเสี่ยงทายว่าหมู่บ้านจะมีความสงบสุข มีความสามัคคี ไม่มีการทะเลาะเบาะแว้งกัน แต่ถ้าหากบั้งไฟแตก

หรือจุดไม่ขึ้น ผลการเสียดายว่าหมู่บ้านจะมีเรื่องราวไม่สงบสุข โดยผู้ที่อ่านคำเสียดายจะเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมสร้างกุ ผลการเสียดายบั้งไฟยังรวมไปถึงความอุดมสมบูรณ์ข้าว ปลาอาหาร ที่จะมีการจัดทำบุญกุบัวมาศในปีถัดไปด้วยเป็นความเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปกป้องรักษาโบราณสถานของหมู่บ้าน ทำให้ฝนตกต้องตามฤดูกาลรวมไปถึงคนในชุมชนมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง การดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุขไม่มีโรคภัย เป็นการสร้างขวัญกำลังใจให้กับคนในชุมชนเข้มแข็งมีความรักใคร่สามัคคีร่วมแรงร่วมใจกันให้เป็นพลัดส่วนข้อเสียเป็นความเชื่อแบบดั้งเดิมในความคิดของคนรุ่นใหม่ที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ สำหรับด้านเศรษฐกิจชุมชน ที่เป็นข้อดี เกิดการสร้างงานในชุมชน โดยการออกร้านต่าง ๆ มีร้านหาบแร่แผงลอยหรือรถเข็นเข้ามาจำหน่ายสินค้า ของอยู่ของกิน ในช่วงจัดงานพิธีสร้างกุถึงแม้ว่าจะเป็นเพียงระยะสั้นก็ตาม ที่ช่วยสร้างความน่าสนใจในวันจัดงาน ทำให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เกิดการพัฒนาเชิงนโยบาย โดยมีงบประมาณจากการเมืองระดับชาติ และระดับท้องถิ่นเข้าเพื่อให้พลัดในชุมชนได้ขับเคลื่อนเป็นประเพณีการสร้างกุบัวมาศที่แสดงออกถึงความสามัคคีกันของคนในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการขยายวันการจัดงานประเพณีสร้างกุเพิ่มขึ้นจากเดิม เพื่อให้ชุมชนและผู้สนใจได้เข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุด

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีแนวทางในการจัดการงานประเพณีสร้างกุแบบมีส่วนร่วม โดยให้ชุมชนที่ตั้งอยู่บริเวณรอบกุได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความหมายพลัดและประเพณีประดิษฐ์สร้างเกี่ยวกับพิธีสร้างกุบัวมาศและกุอื่นๆ ในพื้นที่อารยธรรมและวัฒนธรรมขอมที่ปรากฏทั้งในภาคอีสานและภาคอื่นๆ รวมทั้งในประเทศเพื่อนบ้านที่มีการจัดประเพณีสร้างกุ

2.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับสังคมพลัด และการเมืองพลัดในบริบทของประเพณีประดิษฐ์สร้างในพื้นที่ภาคอีสาน

องค์ความรู้ใหม่

1) ชุมความรู้เกี่ยวกับ “กู๋” และสาเหตุของพลวัตประเพณีสงกรานต์บั้งไฟ ซึ่งอาจรวมไปถึงพื้นที่อื่น ๆ ที่มีระบบนิเวศวัฒนธรรมกู๋ โดยเฉพาะในพื้นที่อีสานใต้

2) ได้แนวทางการอนุรักษ์โบราณสถานแบบมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐ ชุมชน และเอกชน อย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น เพราะในอดีตภาครัฐจะเข้ามารับผิดชอบงานโดยฝ่ายเดียวเท่านั้น

3) ได้แนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่โดยชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งถือว่าเป็นแนวทางในการพัฒนาทรัพยากรทางวัฒนธรรมในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนทั้งทางด้านจิตใจและเศรษฐกิจผ่านการท่องเที่ยวและการออกร้านค้าชุมชนตามเทศกาล รวมถึงการนำแนวคิดเกี่ยวกับ “กู๋” ไปออกแบบเป็นสินค้าที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยวต่อไป

References

- Akin Rapeepat. (2008). *Culture is the meaning: the theory and methods of Clifford Gears*. Bangkok : OS Printing House Company Limited.
- Chairat Charoensin-olarn. (2012). *Introducing Posst structuralism*. Bangkok: Language publisher.
- Kanchana Kaewthep. (1999). *Media studies with theoretical theory*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Khon Kaen Archeology and National Museum Office 7. (2005). Fine Arts Department announcement Subject to registration and determination of the area of the ancient land. *Online*. Retrieved December 10, 2018. From: <http://www.sarakhamguide.com/474/>
- Noy Sisa.(2017, 17 October). Interview.
- Samli Phanwong. (2017, 24 June). Interview.
- So Sikhwa. (2017, 24 June). Interview.
- Suchit Wongthet. (2012). *Where did Mahasarakham come from*. (2nd ed.). Bangkok: Mae Kham Phang Printing House.
- Washiraporn Wannachot. (2 0 1 6). The Songku Ceremony by Kukasing Community, Kukasing Sub-district, Kasetwisai District, Roi Et Province. *Area Based Development Research Journal*, 8(1), 1-16.